קריאה יקרה.

אחת התרומות החשובות שתרם העולם הזה לעיתונות הישראית היא ללא ספק המחפכה הסטגונית בכתיבה העיתונאית, שהחלה מעל דפי שבועון זה בשנים הראשונה שאחרי קום המדינה.

צריך לעיין בכרכים ישנים של העיתונות היומית מלפני 22, או אפילו 15 שנים, כדי להאמין במהפכה העצומה שהתחוללה מאז ועד היום, החל מניסוח הכותרות ועד לסיגנון הדיווח העיתונאי. בניגוד לסיגנון העיתונאי הכבד, המליצי והמצטעצע, שהיה מקובל באותם ימים בעיתונות הישראלית, נכתב העולם הזה כבר אז בעברית מדוברת של יום־יום, שהקפיצה ודאי את אנשי ועד הלשון והרתיחה את דמם של כל הלשונאים. זו לא היתה שפה וולגארית, אלא שפה פשוטה, עניינית, מובנת, שבחלקה הגדול צמחה לא מתוך כללי התחביר, אלא נולדה בפי בני הארץ הזו, טופחה בפלמ"ח ובהתיישבות העובדת והושפעה במידה רבה מהעגה שהיתה מקובלת אז בצה"ל.

קשה לתאר לבוגרי הגימנסיות של היום את עוצמת הזעזוע שפקד את המדינה, למשל, כאשר לפני 19 שנה הופיע העולם הזה כשעל שערו הכותרת: „דופקים את השחורים". כתבת השער היתה אחת הכתבות הראשונות שעסקו בגילויי ההפלייה העדתית במדינה. אולם יותר מאשר הגילויים בכתבה, זיעזעה את המדינה ההעזה להדפיס בגלוי מילים שלאדם בן־תרבות מהיישוב הוותיק לא אמרו ולא כלום, נדף מהם לגביו ריח של פורנוגרפיה ר"ל. מאז הפך אותו משפט למעין סיסמה בחוגים רחבים, אך באותם ימים גינו במשך שנים את העולם הזה בחריפות, על עצם השימוש במילים אלה.

„העולם הזה" 830 (17.9.53)

מדוברות כה רבות שנקלטו בשפה העברית, עד שכיום קשה אפילו לנו להיזכר אילו מילים הנמצאות בשימוש יומיומי נולדו מעל דפי שבועון זה.

היה זה רק טבעי שכאשר הופיע לאחרונה המילון העולמי לעברית מדוברת, בעריכתם של דן בן־אמוץ ונתיבה בן־יהודה, בו לוקט מיספר ניכר של מילים וביטויים הנמצאים בשימוש בשפה העברית המדוברת והעיתונאית, יכולנו רק לברך על מפעל זה. זה המילון הראשון, שבאי־חור של 19 שנים יכול היה להסביר לאלה שהתביישו לשאול, מה מובנה האמיתי של המילה „דופקים" בכותרת „דופקים את השחורים" (ראה הערך נדפק).

נְדָפַק פ׳, נִדְפַּקְתִּי, נִדְפַּקְתָּם, נִדְפַּק. 1) נכשל, נוצח, הפסיד, הושפל, דוכא. אני נותן לך את הראש, שנדפק במכסיקו בסיבוב הראשון. 2) בָּעַל, בא במגע מיני. הוא נדפק אתה במשך חודשיים. אחר־כך דפק אותה וזרק אותה.

נֶהֱדַר ת׳ ז׳, נֶהֱדֶרֶת נ׳, נֶהֱדָרִים ר׳, טוב ... מאוד. לחם עם חלבה זה מאד ...

פה ושם זרועים במילון מילים וביטויים ששבועון זה הפך אותם למטבעות לשון, בצד חידושים שנולדו ממש במערכת כדי למלא מונחים וביטויים שחסרו לצורך הכתיבה העיתונאית (ראה הערך חכ, שבמשך שנים היה בשימושו הבלעדי של העולם הזה).

אין בכוונתי לתבוע כאן זכויות יוצרים לגבי מילים וביטויים אחרים, שהם ממזרים לגבי השפה המצוחצחת, אך הוריהם ידועים ומוכרים. רציתי רק להפנות את תשומת־ליבך, הקורא, למדור חדש, שהנהגנו לפני שבוע. בגלל התפקיד המיוחד שיש להעולם הזה בהשרשתה של העברית המדוברת.

ראה גם: מספרים.

חַכָּ׳ ת׳ ז׳, חַכָּיִת נ׳, חַכָּיִם ר׳, חבר כנסת. בראשי תיבות (חידוש של „העולם הזה").

חָכָם ראה: חוכם; התחכם.

חַכַּם־בַּלַּיְלָה ת׳ ז׳, חֲכָמָה־בַּלַּיְלָה נ׳, ...

כיוון שהמילון שהוציאו דן ונתיבה אינו מילון שלם, והוא כולל רק חלק קטן מהביטויים המקובלים בעברית המדוברת, יהיה מדור זה, בעריכתם של מחברי המילון, תוספת שבועית ומילואים לחסר באותו מילון. מי שירצה, יוכל לגזור את המדור מדי שבוע ולהרכיב לעצמו כרך ב׳ של המילון, שזכה כבר להצלחה חסרת תקדים.

אך אין זו הסעולה היחידה המתבקשת ממדור חדש זה. מפעל כזה אינו יכול להיות נחלתם של בודדים. מטבעו הוא מפעל קולקטיבי, המחייב שכל קורא יתרום לו את חלקו. משום כך, כל מי שנתקל בביטוי מקובל בעברית המדוברת, שלא נכלל במילוניהם של גור, אבן־שושן, בן־יהודה ובן־אמוץ; כל מי שתופס את עצמו משתמש במילה שלא במובנה ובמשמעותה המקובלים; כל מי שרוצה לתרום את תרומתו להיסטוריה של התפתחות העברית המדוברת החדשה, מתבקש להפנות את גילוייו לעורכי המדור, לפי הכתובת: תיבת דואר 136, ת"א.

כל מה שיקבל בתמורה הוא רק מברוך, סחתן, ותבוא־כל־יום. ובימינו זה גם לא מיצ׳פקה.

אלי ישראל

הסרט של הצמרת:
סרטי ההקלטה של אגפא

טובי הזמרים והמוסיקאים מעדיפים את סרטי ההקלטה הטובים ביותר: סרטי ההקלטה של אגפא.

סרטי הקלטה של אגפא מבטיחים אמינות גבוהה, נקיון מרעש וחיים ארוכים. הם עשויים מפוליאסטר עמיד והקסטות בקופסאות מתברגות המאפשרות גישה לסרט.

סרטי הקלטה של אגפא - הסרטים הטובים למוסיקה טובה.

עם אגפא זה מצליח

פרסום גלבלום

בעיות ולבטים
בחיי המין
מאת הד"ר מרדכי זידמן
הוצאת רשפים
להשיג בחנויות הספרים הגדולות

איזה מין אדם אני?
גרפולוג מומחה מנתח את אישיותך לפי כתב־ידך. ומייעץ בענייני מקצוע, נישואין ושאר בעיות החיים. שלח 10 שורות לת. ד. 4133 ירושלים.

„העולם הזה", שבועון החדשות הישראלי • המערכת והמינהלה: תל־אביב, רחוב קרליבך 12, טלפון 260134, תא־דואר 136 • מען מברקי: עולמפרס • „הדפוס החדש" בע"מ, ת"א, רח' בן־אביגדור • הפצה: גד בע"מ • גלופות: צינקוגרפיה כספי בע"מ • העורך הראשי: אורי אבנרי • המו"ל: העולם הזה בע"מ.